



Съфинансирано от
Европейския съюз



СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН 2023-2027
за развитие на земеделието и селските райони



ПРОУЧВАНЕ И АНАЛИЗ НА ТЕМА:

“МЕСТНИТЕ КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ НА МИГ БОБОВ ДОЛ - ДУПНИЦА - САПАРЕВА БАНЯ - ПОТЕНЦИАЛ ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ ЧРЕЗ ПОДКРЕПАТА НА СВОМР”



НАСТОЯЩОТО ПРОУЧВАНЕ Е ИЗГОТВЕНО С ФИНАНСОВАТА ПОДКРЕПА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФОНД ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЧРЕЗ СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2023–2027 Г., В РАМКИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОДЕНО ОТ ОБЩНОСТИТЕ МЕСТНО РАЗВИТИЕ НА СДРУЖЕНИЕ „МИГ БОБОВ ДОЛ – ДУПНИЦА – САПАРЕВА БАНЯ“, ИЗПЪЛНЯВАНА ПО ПРОЕКТ № BG06AFSP001-1.001-0077, СЪГЛАСНО СПОРАЗУМЕНИЕ № РД50-65/23.01.2026 Г. И АДМИНИСТРАТИВЕН ДОГОВОР № РД50-148/02.02.2026 Г.

ЮНИ, 2026 Г.

Съдържание

Увод.....	3
МЕСТНИТЕ КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ТЯХНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАЗВИТИЕТО НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ.....	5
ЦЕЛ, ПРЕДМЕТ, ЗАДАЧИ И ОБХВАТ НА ПРОУЧВАНЕТО	8
Основна цел.....	8
Специфични цели	8
Предмет	9
Териториален обхват	9
Основни задачи	10
Целеви групи и заинтересовани страни.....	10
МЕТОДОЛОГИЯ И ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ	11
ТЕРИТОРИАЛНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА ПРОУЧВАНЕТО	13
РОЛЯТА НА НАРОДНИТЕ ЧИТАЛИЩА ЗА СЪХРАНЯВАНЕ НА МЕСТНАТА КУЛТУРНА ИДЕНТИЧНОСТ.....	13
КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ПРОЯВИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ	14
КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ПРОЯВИ В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ОТ ОБЩИНА ДУПНИЦА, ВКЛЮЧЕНИ В ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	17
КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ПРОЯВИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ	19
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА КУЛТУРНИТЕ ПРОЯВИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	21
АНАЛИЗ НА ЧИТАЛИЩНАТА МРЕЖА НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	22
ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ, ПОТРЕБНОСТИ И НЕИЗПОЛЗВАН ПОТЕНЦИАЛ.....	23
SWOT АНАЛИЗ	24
ПРОУЧВАНЕ НА МЕСТНИТЕ КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ НА МИГ И ПОТЕНЦИАЛА ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЧРЕЗ ПОДКРЕПАТА НА СВОМР	25
Цел на проучването	26
Предмет на проучването	26
Очаквани резултати:	26
АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНО АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ БОБОВ ДОЛ – ДУПНИЦА – САПАРЕВА БАНЯ	27
ПОТЕНЦИАЛ ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЧРЕЗ ПОДКРЕПАТА НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР	44
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МЕСТНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО МЯРКА 3.1 „СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА МЕСТНИ ИНИЦИАТИВИ“.....	48



ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО НА МИГ ПО МЯРКА 3.2 „СЪТРУДНИЧЕСТВО НА МИГ И ПОДГОТВИТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ ЗА НЕГО“	50
ПРОЕКТНИ ИДЕИ	52
ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	56
Основни изводи.....	56
Препоръки	59
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	61



Увод

Настоящото проучване и анализ на тема „Местните културни традиции на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня – потенциал за популяризиране на територията на МИГ чрез подкрепата на СВОМР“ е изготвено от „Корект Пойнт“ ЕООД съгласно Договор № Д-07 със Сдружение „Местна инициативна група Бобов дол – Дупница – Сапарева баня“ от 30.04.2026 г., в рамките на изпълнение на Административен договор № РД50-148/02.02.2026 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране по процедура чрез подбор BG06AFSP001-1.001 от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023 – 2027 г.

Проучването е насочено към идентифициране, систематизиране и анализиране на местните културни традиции, празници, обичаи, събори, фестивални прояви и други културни инициативи, които се провеждат в населените места от територията на Сдружение „Местна инициативна група Бобов дол – Дупница – Сапарева баня“, както и възможностите за тяхното популяризиране.

Особено внимание е отделено на народните читалища. В много от малките населени места те са основните постоянно действащи организации, които съхраняват и предават местни песни, танци, обреди, кулинарни знания, устни разкази, историческа памет и различни форми на любителско творчество. Наред с читалищата, в организирането на местния културен живот участват общинските администрации, кметствата и кметските наместничества, образователните институции, неправителствените организации, клубовете, самодейните състави, доброволците и активните представители на местните общности.

Темата на проучването е пряко свързана със Специфична цел 3 на Стратегията за ВОМР на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня: „Валоризация на местните предимства чрез оползотворяване на природния и културен потенциал и развитие на устойчиви партньорства между заинтересованите страни“. Стратегията определя културата, спорта и обществения живот като важни фактори за качеството на живот и за задържането на населението на



територията. За изпълнението на тази цел са предвидени мярка 3.1 „Сътрудничество за осъществяване на местни инициативи“ и мярка 3.2 „Сътрудничество на МИГ и подготвителни дейности за него“.

Необходимостта от настоящото проучване произтича от наличието на значителен местен културен потенциал, който все още не е представен като единен ресурс на цялата територия. В отделните населени места се провеждат празници, събори, фестивали, възстановки и читалищни инициативи, но информацията за тях се разпространява по различен начин, в различни периоди и чрез различни комуникационни канали. Липсва общ културен календар на МИГ, който да обединява събитията от Община Бобов дол, Община Сапарева баня и шестнадесетте села от Община Дупница, включени в територията.

Културните календари на трите общини са основен източник на информация, но тяхната структура и степен на подробност се различават. Община Бобов дол публикува подробни годишни календари с данни за мястото, проявата и организаторите. Община Сапарева баня публикува културни календари и информация за традиционни празници. При Община Дупница културните инициативи са представени предимно в месечни календари, като значителна част от тях се провеждат в гр. Дупница, който не е част от територията на МИГ. Поради това при анализа са включени само проявите, организирани в шестнадесетте села от общината, попадащи в обхвата на Стратегията за BOMR.

В допълнение към кабинетното проучване беше проведено целево анкетно проучване сред народните читалища, осъществяващи дейност на територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня. Анкетното проучване има допълващ характер, като неговата организация, обхват, резултати и ограничения са представени в самостоятелен раздел към края на настоящия анализ. Резултатите от кабинетното и анкетното проучване са съпоставени при формулирането на обобщените изводи и препоръки.

Проучването не разглежда местните традиции единствено като културни събития с развлекателен характер. Те са оценени като ресурс за поддържане на общностните връзки, за предаване на знания между поколенията, за участие на населението в обществения живот, за популяризиране на населените места и за създаване на устойчиви партньорства. Основен



акцент е поставен върху възможностите отделните прояви да бъдат свързани в общо представяне на територията.

МЕСТНИТЕ КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ТЯХНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РАЗВИТИЕТО НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ

Местните културни традиции представляват жива връзка между миналото, настоящето и бъдещето на една общност. Те включват не само официално признатите празници и организираните културни събития, но и онези знания, умения, практики и спомени, които се предават в семейството, в читалището, на площада и в ежедневно общуване между поколенията.

Традицията не е неподвижен остатък от миналото. Тя се развива, променя и придобива нови форми в зависимост от условията на живот, демографските процеси и потребностите на хората. Един празник може да запази своето основно символно значение, но начинът на неговото провеждане да се приспособи към съвременната среда. Песента може да бъде изпълнена от нов състав, обичаят да бъде представен в училищна или читалищна възстановка, а старата рецепта да бъде записана, заснета и разпространена чрез съвременни цифрови средства. Именно тази способност за приемственост и обновяване превръща традицията в живо културно наследство.

Местната култура е свързана с конкретно пространство. Планината, полето, реката, минералният извор, земеделските земи, старият рудник, храмът, читалищната сграда и селският площад не са само физически обекти. Те участват в изграждането на общностната памет. С тях са свързани истории, трудови практики, празници, семейни спомени и местни представи за принадлежност. Поради това културното наследство на една територия не може да бъде отделено от нейния природен, стопански и социален облик.

В територия като тази на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня културната идентичност е многопластова. Тя включва земеделски и сезонни обичаи, фолклорни песни и танци, кукерски и маскарadni практики, християнски празници, местни събори, земеделски срещи, кулинарни знания, разкази за населените места и памет за различни



исторически периоди. В Община Бобов дол към тази идентичност се добавя и специфичната миньорска и индустриална история. В Община Сапарева баня традициите се развиват в среда с ясно изразен природен, балнеоложки и туристически потенциал. Селата от Община Дупница се намират в близост до голям общински център, но притежават собствен местен културен живот, който не следва да остава в сянката на градската културна програма.

Значението на местните традиции може да бъде разгледано най-напред като значение за идентичността. Чрез тях хората разпознават своето населено място и се различават от останалите общности. Името на празника, местният вариант на песента, начинът на приготвяне на определена храна, разказът за стар род или обичаят, свързан с определен ден, създават усещане за уникалност. Тази уникалност не винаги е видима за външния посетител. Често тя е известна само на местните хора и може да бъде изгубена, ако не бъде навреме документирана.

На второ място, традициите имат социална функция. Празникът и съборът събират хората, създават повод за среща и възстановяват връзката между настоящите жители и онези, които са напуснали населеното място. В малките села, където възможностите за обществен живот са ограничени, една ежегодна проява може да има особено значение. Тя поддържа чувството, че населеното място има общност, памет и бъдеще.

На трето място, традициите имат образователно значение. Чрез участие в обред, работилница, репетиция или възстановка децата и младите хора придобиват знания, които трудно могат да бъдат предадени само чрез текст. Те научават песни, движения, думи, техники, рецепти и значения чрез непосредствено участие. Затова междупоколенческото предаване е един от най-важните условия за съхраняването на живото наследство.

На четвърто място, местната култура има значение за гражданската активност. Подготовката на една проява изисква координация, доброволен труд, разпределение на задачи и взаимодействие между институции и граждани. Когато хората участват в създаването на културния живот, те развиват чувство за отговорност към населеното място. Културната инициатива се превръща в форма на местно самоуправление и гражданско участие.



На пето място, културните традиции могат да имат икономическо и туристическо значение. Отличителните събития привличат посетители, създават търсене на местни услуги и предоставят възможност за представяне на храни, изделия и туристически обекти. Този потенциал обаче не възниква автоматично. Необходими са добра организация, предварително оповестяване, ясна програма, достъпна информация, подходящо място и координация с туристическия и стопанския сектор.

Популяризирането не трябва да превръща традицията в изкуствено зрелище, лишено от местното си значение. Съществува риск при стремежа към привличане на публика да бъдат смесени обичаи от различни райони, да се представят като местни общоразпространени практики или да се създадат събития, които нямат връзка с паметта на общността. Затова всяка инициатива за популяризиране следва да започва с проучване и документиране.

Особено важно е да се разграничава местната традиция от общонационалното честване. Отбелязването на национални дати има безспорна обществена и възпитателна стойност, но не всяка такава проява представлява специфично местно културно наследство. Потенциалът за териториална разпознаваемост се съдържа преди всичко в особените местни практики, истории, събори, фестивали, варианти на обичаи и знания.

В условията на демографски спад и застаряване на населението традициите придобиват и защитна функция. Те поддържат социалната свързаност и предоставят смисъл за участие на хората, които остават да живеят в малките населени места. Едновременно с това културата може да бъде средство за привличане на млади хора към краткосрочно или по-трайно участие в живота на родното място.

Цифровите технологии създават нови възможности за съхраняване и разпространяване на местната култура. Записването на разкази, дигитализирането на снимки, създаването на електронни архиви, интерактивни карти и кратки видеоматериали може да направи наследството достъпно за хора, които живеят извън територията. Дигитализацията обаче не следва да замества живото общуване. Нейната роля е да подкрепя предаването на знания, да съхранява информация и да привлича интерес към реалните населени места и общности.



В този смисъл местните културни традиции могат да бъдат разглеждани като обществен ресурс. Тяхната стойност не се изчерпва с конкретния празничен ден. Те могат да подкрепят образованието, туризма, местното производство, доброволчеството, междуобщинското сътрудничество и чувството за принадлежност.

Подходът Водено от общностите местно развитие е особено подходящ за подкрепа на подобни инициативи, защото поставя местните хора и организации в центъра на процеса. Най-устойчивите културни проекти не са тези, които се създават външно и се налагат на общността, а тези, които израстват от реални местни знания, потребности и партньорства.

ЦЕЛ, ПРЕДМЕТ, ЗАДАЧИ И ОБХВАТ НА ПРОУЧВАНЕТО

Основна цел

Основната цел на проучването е да идентифицира и анализира местните културни традиции, културните прояви и ролята на народните читалища в населените места от територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня и да оцени възможностите за тяхното съхраняване, развитие и използване за популяризиране на територията чрез подкрепата на Стратегията за ВОМР.

Специфични цели

Специфичните цели на настоящото проучване са следните:

1. Да се систематизира наличната информация за местните празници, събори, фестивали, обреди, обичаи и читалищни инициативи, провеждани на територията на МИГ.
2. Да се установят устойчивите и повтарящите се прояви, които имат най-силна връзка с местната идентичност и притежават потенциал за по-широко популяризиране.
3. Да се оцени ролята на народните читалища и останалите местни организации за съхраняване, предаване и развитие на културните традиции.



4. Да се идентифицират основните проблеми и потребности, свързани със съхраняването, документирането и популяризирането на местното културно наследство.
5. Да се проучи участието на местните жители, децата и младите хора в културните дейности и да се установят възможностите за подобряване на междупоколенческата приемственост.
6. Да се събере актуална информация за съхраняваните традиции, наличните ресурси, използваните начини за популяризиране, основните затруднения и готовността за участие в партньорски инициативи чрез целево анкетно проучване сред народните читалища.
7. Да се оцени потенциалът за сътрудничество между читалищата, общините, кметствата, образователните институции, неправителствените организации, местния бизнес и останалите заинтересовани страни.
8. Да се предложат практически препоръки и направления за бъдещи инициативи и проекти по мярка 3.1 „Сътрудничество за осъществяване на местни инициативи“ и мярка 3.2 „Сътрудничество на МИГ и подготвителни дейности за него“ от Стратегията за BOMR.

Предмет

Предмет на проучването са местните празници, събори, фестивали и възстановки, календарните и семейните обичаи, фолклорните песни и танци, кулинарните традиции, кукерските и маскарадните традиции, занаятчийските знания, местните разкази и историческата памет, читалищните дейности, самодейните състави и формите на участие на местните общности. Предмет на анализ са също потребностите на читалищата, начините за популяризиране на културните прояви и възможностите за съвместни местни и междутериториални инициативи.

Териториален обхват

Териториалният обхват съвпада изцяло с одобрения обхват на Стратегията за BOMR.



В Община Бобов дол са включени гр. Бобов дол и селата Бабино, Бабинска река, Блато, Голема Фуча, Голям Върбовник, Големо село, Горна Козница, Долистово, Коркина, Локвата, Мала Фуча, Мали Върбовник, Мало село, Мламолово, Новоселяне, Паничарево и Шатрово.

От Община Дупница са включени селата Баланово, Бистрица, Блатино, Грамаде, Делян, Джерман, Дяково, Крайни дол, Крайници, Кременик, Палатово, Пиперево, Самораново, Тополница, Червен брег и Яхиново.

В Община Сапарева баня са включени гр. Сапарева баня, с. Овчарци, с. Паничище, с. Ресигово и с. Сапарево.

Град Дупница не е част от територията на МИГ. Поради това събитията, читалищата, музеят, театърът, галерията и останалите културни институции, разположени в града, не са включени в същинския анализ и в количествените обобщения.

Основни задачи

За постигане на поставените цели са изпълнени следните основни задачи: извършен е преглед на стратегически и програмни документи, културни календари, годишни читалищни програми, публични регистри и официално публикувана информация; идентифицирани и тематично групирани са културните прояви от територията на МИГ; анализирано е тяхното разпределение по населени места, общини и периоди на годината; проучена е читалищната мрежа и ролята ѝ за местния културен живот; разработена и разпространена е анкетна карта сред народните читалища; обработени и анализирани са получените отговори; определени са основните проблеми, потребности и неизползвани възможности; формулирани са проектни идеи и препоръки за съхраняване и популяризиране на местните културни традиции чрез подкрепата на Стратегията за ВОМР.

Целеви групи и заинтересовани страни

Основна целева група на проучването са народните читалища от територията на МИГ, тъй като те са сред основните организатори на местни празници, събори, фестивали, концерти и възстановки и съхраняват значителна част от местните песни, танци, обичаи, архивни



материали, носии, реквизит и историческа памет. Народните читалища са определени и като основна група респонденти в проведеното анкетно проучване.

Сред основните заинтересовани страни са Сдружение „МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня“, общинските администрации на Бобов дол, Дупница и Сапарева баня, кметствата и кметските наместничества, самодейните състави и техните ръководители, училищата и детските градини, местните неправителствени организации, туристическите организации, музеите, сбирките и културните клубове.

Към заинтересованите страни се отнасят също местните краеведи, възрастните жители и останалите носители на традиционни знания, местните производители, земеделските стопани, занаятчиите, представителите на туристическия и ресторантьорския сектор, доброволците и активните граждани.

Крайни ползватели на резултатите от проучването и на бъдещите инициативи са жителите на 39-те населени места от територията на МИГ, децата и младите хора, хората, които са напуснали населените места, но се завръщат за местните празници и събори, както и посетителите и туристите.

МЕТОДОЛОГИЯ И ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ

Настоящото проучване е извършено чрез комбиниран методологичен подход, който съчетава в основата си кабинетно проучване на официални документи и публично достъпна информация с целево анкетно проучване сред заинтересованите страни от територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня.

В рамките на кабинетното проучване са приложени документален анализ, анализ на стратегически и програмни документи, преглед на културни календари, преглед на годишни програми за развитие на читалищната дейност, справка в Публичния регистър на народните читалища, сравнителен анализ, тематично групиране на културните прояви, анализ на тяхната повторяемост и SWOT анализ.



Основен информационен източник е Стратегията за ВОМР на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня. Използвани са културните календари на Община Бобов дол за няколко последователни години, Годишната програма за развитие на читалищната дейност в Община Бобов дол за 2026 г., културните календари и информацията за традиционните празници на Община Сапарева баня, както и месечни културни календари и информационни материали на Община Дупница.

При анализа на информацията за Община Дупница са включени само проявите, провеждани в шестнадесетте села от общината, които попадат в териториалния обхват на МИГ. Културните прояви и институции в гр. Дупница не са използвани като доказателство за културния потенциал на територията, тъй като градът не е част от обхвата на Стратегията за ВОМР.

За допълване на кабинетното проучване е разработена и разпространена електронна анкетна карта, насочена основно към народните читалища от територията на МИГ. Анкетното проучване има за цел да осигури актуална институционална информация за съхраняваните местни традиции, ресурсите и потребностите на читалищата, начините за популяризиране на културните дейности и възможностите за бъдещо сътрудничество. Организацията, обхватът, ограниченията и резултатите от анкетното проучване са представени в самостоятелен раздел към края на анализа.

Анкетното проучване няма характер на представително социологическо изследване. Получените отговори се разглеждат като целева институционална обратна връзка и не могат автоматично да бъдат отнесени към всички читалища, културни организации и жители на територията.

Наличната публична информация също има определени ограничения. Общините не публикуват културните си календари в еднакъв формат и с еднаква степен на подробност. Липсата на дадено събитие в общински календар не доказва липса на културна дейност, а включването на проява в календар не представлява само по себе си доказателство за нейното фактическо провеждане в планирания вид.



ТЕРИТОРИАЛНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА ПРОУЧВАНЕТО

Територията на МИГ обхваща 39 населени места и площ от 683,88 квадратни километра. Населението, посочено в Стратегията към 31.12.2020 г., е 23 396 души.

Територията се отличава с разнообразен котловинен, полупланински и планински релеф. Тя се простира от Разметанишкото поле до склоновете на Рила и включва значими природни ресурси и защитени територии.

Различните части имат специфичен облик. Община Бобов дол е свързана със земеделски традиции, селски събори и миньорска история. Селата от Община Дупница се намират в близост до важни транспортни направления и до град Дупница, но запазват собствен местен живот. Община Сапарева баня съчетава минерални води, планински туризъм, фолклорни и маскарadni традиции.

Стратегията за ВОМР определя като обща цел оживяването на територията чрез подобряване на средата, развитие на местната икономика, инвестиции в общността, опазване на природните ресурси и надграждане на местния потенциал.

Специфична цел 3 е пряко свързана с настоящото проучване. Тя поставя акцент върху културния и природния потенциал и върху сътрудничеството между заинтересованите страни.

Бюджетът на Мярка 3.1 е 79 998,77 евро (156 464,00 лв.), а бюджетът на Мярка 3.2 е 199 996,93 евро (391 160,00 лв.). Общият им размер показва, че Стратегията разглежда сътрудничеството като самостоятелно направление за местно развитие.

РОЛЯТА НА НАРОДНИТЕ ЧИТАЛИЩА ЗА СЪХРАНЯВАНЕ НА МЕСТНАТА КУЛТУРНА ИДЕНТИЧНОСТ

Народните читалища са основни културни и обществени средища в малките населени места. Те съчетават библиотечна, образователна, културно-просветна и самодейна дейност.



Чрез читалищата се организират празници, концерти, работилници, изложби, срещи, чествания и събори. Към тях могат да функционират певчески, танцови, театрални и други любителски формации, библиотеки, клубове и школи.

Ролята им на територията на МИГ е особено значима, защото в много села липсват други постоянно действащи културни институции. Читалищата разполагат с натрупана организационна памет и с контакти с местните жители, кметствата, училищата и самодейците.

Читалищната мрежа позволява общите инициативи на МИГ да достигнат до различни населени места и да не бъдат концентрирани само в общинските центрове.

При оценката на читалищата следва да се прави разграничение между вписване в публичния регистър, статус на действащо читалище, включване в общинска програма и реално участие в културния календар.

Самото наличие на регистрация не доказва еднаква активност, а липсата на събитие в календара не доказва липса на дейност. Необходим е комбиниран подход, включващ регистри, програми, отчети, календари и пряка информация от организациите.

КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ПРОЯВИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ

Обща характеристика

Анализът се основава на културните календари за 2022, 2023, 2024, 2025 и 2026 г. и на Годишната програма за развитие на читалищната дейност за 2026 г. Календарите показват разнообразно тематично и териториално разпределение. Представени са прояви в гр. Бобов дол и в значителна част от селата. Основните групи са календарни и обредни празници, събори, землячески срещи, фолклорни прояви, исторически чествания, читалищни инициативи, работилници и общински културни празници.



Календарни и обредни празници

Кукерският празник в с. Големо село, провеждан на 1 януари, е устойчива местна традиция. Организатори са кметството и НЧ „Разметаница – 1919“.

Богоявление се отбелязва в гр. Бобов дол и с. Големо село. Бабин ден се провежда в гр. Бобов дол и в различни села, сред които Мламолowo, Мало село, Големо село, Горна Козница и Коркина.

Празникът на лозята и виното „Трифон Зарезан“ е включен в календара на с. Бабино. Той има потенциал да бъде свързан с местни земеделски практики, храни и разкази.

Денят на самодееца се отбелязва от читалища в общинския център и в селата. Лазаровден и Цветница се представят чрез инициативи в Мламолowo, Мало село, Големо село, Горна Козница, Коркина и други населени места.

Спасовден е свързан с курбани в гр. Бобов дол и в няколко села. В календара присъстват и Еньовден, Петровден, Петковден и други празници от християнския и народния календар.

Събори и землячески срещи

Съборите са сред най-разпространените местни прояви. Те се провеждат в Бабино, Горна Козница, Бабинска река, Големо село, Голема Фуча, Блато, Коркина, Мламолowo, Долистово, Новоселяне, Мало село, Мали Върбовник и други населени места.

Тези прояви изпълняват силна общностна функция. Те събират настоящи жители и хора с произход от населеното място.

Съборът на родовете в с. Мламолowo, свързан с Успение Богородично, се съчетава с етнографска изложба. Това създава добра основа за представяне на предмети, снимки, носии и семейна памет.

Фолклорният събор „Новоселяне пее“, посветен на Васил Левски, съчетава фолклорно творчество и историческа памет.



Тематични местни прояви

„Празникът на черешата“ в с. Шатрово е свързан с изложба на сортове череши. Той има потенциал да обедини земеделие, местни продукти и културна програма.

Фолклорният събор „Зелен ми, зелен Гергьовден“ в с. Мламолово е свързан с пролетната обредност и фолклора.

Етнографските изложби в Мламолово допълват сценичните прояви и могат да бъдат основа за дигитален архив.

Исторически и обществени чествания

Календарът включва годишнини, свързани с Васил Левски, Христо Ботев, Освобождението на България, Деня на народните будители и други дати. Тези прояви имат възпитателна функция, но при анализа следва да бъдат разграничавани от специфичните местни традиции.

Бобовдолски културни празници

През Октомври се провеждат Бобовдолските културни празници, а на 27-ми Октомври се отбелязва Празникът на Бобов дол. Този формат има възможност да представя не само организации от града, но и традициите на селата. Включването на читалищни състави, етнографски изложби, кулинарни демонстрации и разкази за миньорското наследство може да укрепи неговата териториална роля.

Читалищна мрежа

Годишната програма за 2026 г. включва дванадесет читалища и двадесет и девет субсидирани щатни бройки.

В програмата са включени НЧ „Просвета – 1903“, НЧ „Миньор – 2006“, НЧ „Царичина – 2008“ и НЧ „Паисий Хилендарски – 2017“ в гр. Бобов дол, НЧ „Зора – 2001“ в с. Мламолово,



НЧ „Разметаница – 1919“ в с. Големо село, НЧ „Пробуда – 1916“ в с. Мало село, НЧ „Ал. Димитров – 1899“ в с. Горна Козница, НЧ „Христо Ботев – 1927“ в с. Коркина, НЧ „Просвета – 1902“ в с. Шатрово, НЧ „Нови дни – 1934“ в с. Долистово и НЧ „Васил Левски – 1932“ в с. Новоселяне.

Основни изводи

Община Бобов дол разполага с разнообразен и териториално разпределен календар. Налице е устойчиво ядро от обредни празници, селски събори, фолклорни прояви и читалищни инициативи. Читалищата и кметствата са основните местни организатори.

Потенциал за по-широко популяризиране имат кукерският празник в Големо село, „Новоселяне пее“, „Зелен ми, зелен Гергьовден“, „Празникът на черешата“, съборите с етнографски елемент и Бобовдолските културни празници.

КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ПРОЯВИ В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ОТ ОБЩИНА ДУПНИЦА, ВКЛЮЧЕНИ В ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ

Специфика на анализа

В територията са включени шестнадесет села, като град Дупница е изключен. Това изисква внимателно разграничаване на събитията, защото общинските календари са доминирани от прояви в града. Липсата на отделен годишен календар за селата намалява видимостта на техния културен живот.

Читалища

В публичната информация се установяват читалища в Баланово, Бистрица, Джерман, Крайници, Самораново, Червен брег и Яхиново.

Това са НЧ „Пробуда – 1902“ в с. Баланово, НЧ „Светлина – 1927“ в с. Бистрица, НЧ „Пробуда – 1926“ в с. Джерман, НЧ „Развитие – 1910“ в с. Крайници, НЧ „Пробуда – 1927“



в с. Самораново, НЧ „Христо Ботев – 1911“ в с. Червен брег и НЧ „Пробуда – 1939“ в с. Яхиново.

Не всяко село разполага със самостоятелно регистрирано читалище. Това създава необходимост от мобилни и гостуващи дейности и от партньорства между съседни населени места.

Крайници

В предоставените календари са включени фестивални прояви, посветени на старата градска и народната песен и на фолклора. Наличието на повече от едно музикално събитие показва тематичен потенциал на селото. НЧ „Развитие – 1910“ може да бъде партньор в общи фолклорни инициативи.

Бистрица

Проявата „Хоро на гроздобера“ свързва фолклора със земеделския календар. Тя може да бъде развита чрез представяне на песни, танци, местни продукти и разкази за гроздобера. НЧ „Светлина – 1927“ е организационен ресурс за съхраняване и развитие на тази тема.

Самораново

Традиционният събор, свързан с Успение Богородично, е важна общностна проява.

Сходни празници се провеждат и в други населени места от МИГ. Това създава възможност за обмен между читалищни състави и за общо представяне на празничния календар.

Баланово, Джерман, Червен брег и Яхиново

В тези села са установени читалища, но публичната информация за целогодишната им дейност не е достатъчно систематизирана. Предвиденото анкетно проучване следва да



допълни данните за техните състави, традиции, празници, архиви и готовност за партньорство.

Детски и летни читалищни инициативи

В програмата „Активно лято“ са включени дейности в читалищата в Бистрица, Джерман, Крайници и Баланово. Тези инициативи показват възможност читалищата да работят с деца извън периодите на традиционните празници. Подобен модел може да бъде използван за летни работилници по фолклор, местна история, занаяти и кулинарни знания.

Основни изводи

Селата от Община Дупница разполагат с читалища, събори и фестивални прояви, но информацията е разпокъсана.

Крайници се откроява с песенни и фолклорни фестивали, Бистрица с тема, свързана с гроздобера, а Самораново с традиционен събор.

Необходима е отделна видимост на селските културни инициативи, която да не зависи от общия календар на гр. Дупница.

КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И ПРОЯВИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ

Културен профил

Общината съчетава маскарадни традиции, календарни обичаи, конни надбягвания, фолклорни фестивали и туристически ресурси. Основните публично разпознаваеми прояви са кукерските празници, Тодоровден, Поклади и международният фолклорен фестивал.

Кукерски традиции



Кукерските прояви са сред най-разпознаваемите елементи на културния облик. Те имат силно визуално въздействие и потенциал за привличане на посетители. За тяхното устойчиво популяризиране е важно да се документират местните особености, участниците, костюмите, маските и начинът на предаване на обичая.

Тодоровден

Тодоровден се отбелязва с конни надбягвания. Проявата съчетава християнския календар, местната традиция и зрелищен елемент. За развитието ѝ са необходими добра организация, безопасност, предварително оповестяване и разясняване на значението на празника.

Поклади и Сирни заговезни

В с. Ресилово се съхранява обичаят Поклади, свързан със Сирни заговезни. Обичаят има потенциал за междупоколенческо предаване и за документиране чрез разкази, фотографии и видео.

Международен фолклорен фестивал

Международният фолклорен фестивал под надслов „Мома пее, гора се люлее“ е сред проявите с най-голяма външна разпознаваемост. Той може да бъде използван като платформа за представяне на читалища, обичаи, храни и културни ресурси от цялата територия на МИГ.

Читалищна дейност

В общинската информация и публичния регистър са представени НЧ „Просветен лъч – 1905“ и НЧ „От извора – 2013“ в гр. Сапарева баня, НЧ „Народни будители – 1926“ в с. Сапарево и НЧ „Нов живот – 1928“ в с. Ресилово.

Читалищата участват в организацията на фолклорни, обредни и обществени прояви.



Връзка с туризма

Сапарева баня и Паничище имат ясно изразен туристически потенциал. Културните прояви могат да достигат до посетители, които вече пребивават на територията. За целта е необходима връзка с местата за настаняване, туристическите информационни канали и ресторантьорския сектор.

Основни изводи

Кукерските празници, Тодоровден, Поклади и международният фолклорен фестивал са отличителни прояви. Съществува потенциал културните събития да бъдат интегрирани в туристическото представяне на общината.

Необходимо е по-видимо представяне и на селата Овчарци, Ресигово и Сапарево.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА КУЛТУРНИТЕ ПРОЯВИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ

Трите части на територията имат различен, но допълващ се културен профил.

- Община Бобов дол се отличава с широко разпространена читалищна мрежа, множество селски събори и календарни обреди.
- Селата от Община Дупница имат фолклорни фестивали, читалища и събори, но по-слабо систематизирана публична информация.
- Община Сапарева баня има най-ясна връзка между културните прояви и туристическия потенциал.

Общи елементи са фолклорът, селските събори, християнските празници, читалищната самодейност, доброволното участие и необходимостта от привличане на деца и младежи.

- Зимният и ранният пролетен период са представени чрез кукери, Богоявление, Бабин ден, Трифон Зарезан, Сирни заговезни и Тодоровден.



- Пролетта включва Лазаровден, Цветница, Великден, Гергьовден и празници на читалища.
- Лятото и ранната есен са периодът с най-голяма концентрация на събори, фестивали и землячески срещи.
- Късната есен е представена чрез Бобовдолските културни празници и Празника на Бобов дол.

Основният общ проблем не е липсата на прояви, а липсата на единно териториално представяне.

Към момента събитията се публикуват по общини и организации. Липсва общ календар и обща визуална идентичност на културните събития на МИГ.

АНАЛИЗ НА ЧИТАЛИЩНАТА МРЕЖА НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ

Читалищната мрежа е най-широко представената културна инфраструктура на територията. Нейното разпределение е неравномерно. Община Бобов дол разполага с най-голям брой читалища, включени в годишната програма. В селата от Община Дупница читалища са установени в седем населени места. В Община Сапарева баня дейността е концентрирана в града, Сапарево и Ресилово.

Силна страна е историческото присъствие и общественото доверие към читалищата. Те могат да достигат до хора от различни възрасти и да предоставят пространство за събития, репетиции, изложби и обучения.

Слабост е различният административен, финансов и технически капацитет. Част от читалищата вероятно разполагат с ограничен персонал, амортизирана база или недостатъчно оборудване, но конкретни заключения следва да се правят след събиране на актуални данни.

Особено важна е възможността за създаване на мрежа между читалищата от трите части на територията. Така могат да се обменят състави, реквизит, методически материали и опит.



Читалищата могат да участват като кандидати или партньори в проекти, когато отговарят на условията на съответната процедура. Необходимо е МИГ да подпомага организациите с информация, партньорски срещи, разработване на идеи и разясняване на изискванията.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ, ПОТРЕБНОСТИ И НЕИЗПОЛЗВАН ПОТЕНЦИАЛ

Разпокъсана информация

Информацията за събитията се публикува в различни сайтове, документи и социални мрежи. Не съществува единен културен календар за територията на МИГ.

Неравномерна публичност

Събитията в общинските центрове получават по-голяма видимост от инициативите в малките села. Проблемът е най-ясно изразен при селата от Община Дупница.

Недостатъчно документиране

Част от местните знания се съхраняват само в паметта на възрастни хора и читалищни дейци. Липсват общи стандарти за записване на разкази, рецепти, песни и обичаи.

Риск за приемствеността

Демографското застаряване създава риск от прекъсване на предаването между поколенията. Необходимо е по-активно участие на деца и младежи.

Ограничен административен капацитет

Подготовката и отчитането на проекти може да бъде затруднение за малките читалища. Необходима е подкрепа от МИГ и партньорски организации.

Материална база и оборудване

Стратегията отчита проблеми със състоянието на част от читалищните сгради. За проектите по Мярка 3.1 е важно оборудването да бъде свързано с колективни дейности и с конкретни



инициативи, а по-големите инфраструктурни потребности да се разглеждат през подходящите инвестиционни мерки.

Недостатъчна връзка с туризма

Събитията рядко се представят като част от цялостно преживяване, включващо природни обекти, храна и местна история.

Неизползван потенциал за сътрудничество

Съществуват сходни традиции в различни населени места, но липсват достатъчно общи инициативи. Потенциал има в областта на кукерските игри, песенния фолклор, съборите, кулинарните знания, земеделските празници и работата с млади хора.

SWOT АНАЛИЗ

Силни страни	Слаби страни
• Територията разполага с разнообразни обредни, фолклорни и общностни традиции. • Налице е читалищна мрежа и натрупан организационен опит. • Провеждат се устойчиви ежегодни прояви. • Сапарева баня и Паничище имат туристическа разпознаваемост. • Съществуват събития с ясно тематично наименование. • Стратегията за ВОМР предвижда специални мерки за сътрудничество.	• Липсва единен културен календар. • Информацията е неравномерно структурирана. • Някои населени места са слабо представени. • Липсват общ дигитален архив и културна карта. • Съществува риск от недостатъчно участие на млади хора. • Капацитетът на организациите е различен. • Липсва достатъчно финансиране.
Възможности	Заплахи

• Изпълнение на проекти по мерки 3.1 и 3.2. • Създаване на общ културен календар, местен фестивал и/или дигитална карта. • Развитие на културни маршрути. • Свързване на културата с туризма и местните продукти. • Обмен с други местни инициативни групи. • Дигитализиране на местната памет. • Включване на училища, доброволци и младежи.	• Демографска криза и застаряване. • Загуба на носители на традиционни знания. • Прекратяване на събития поради липса на ресурси. • Формализиране или комерсиализиране на традициите. • Слаба координация между партньорите. • Представяне на непроверени практики като местни.
---	--

ПРОУЧВАНЕ НА МЕСТНИТЕ КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ НА МИГ И ПОТЕНЦИАЛА ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЧРЕЗ ПОДКРЕПАТА НА СВOMP

През м. Юни, 2026 г. е проведено анкетно проучване сред народните читалища, осъществяващи дейност на територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня. Получени са общо 8 попълнени анкетни карти от представители на читалища от трите общини, включени в териториалния обхват на МИГ.

Проучването е проведено чрез електронна анкетна карта, съдържаща затворени въпроси, въпроси с възможност за повече от един отговор и отворени въпроси. Анкетата е изпратена по електронна поща до всички народни читалища от територията на МИГ и е публикувана на интернет страницата на Сдружение „МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня“.

Въпросите са насочени към събиране на актуална информация за съхраняваните местни традиции и културни прояви, наличните човешки и материални ресурси, участието на местните жители, децата и младите хора, начините за популяризиране на културните дейности, основните затруднения пред читалищата, потребностите от подкрепа и готовността за участие в бъдещи партньорски инициативи.



Анкетното проучване има допълващ характер и не представлява представително социологическо изследване. Получените резултати отразяват информацията, оценките и предложенията на участвалите 8 народни читалища от територията на МИГ и се разглеждат във връзка с констатациите от проведеното кабинетно проучване.

Цел на проучването е да се събере актуална информация непосредствено от народните читалища за състоянието, съхраняването и популяризирането на местните културни традиции, както и да се оцени потенциалът за развитие на съвместни инициативи на територията на МИГ.

Предмет на проучването са съхраняваните от читалищата местни традиции, празници, обичаи и форми на творчество, наличните културни ресурси, участието на местните общности, начините за популяризиране, основните затруднения и потребности, както и възможностите за местно и междутериториално сътрудничество.

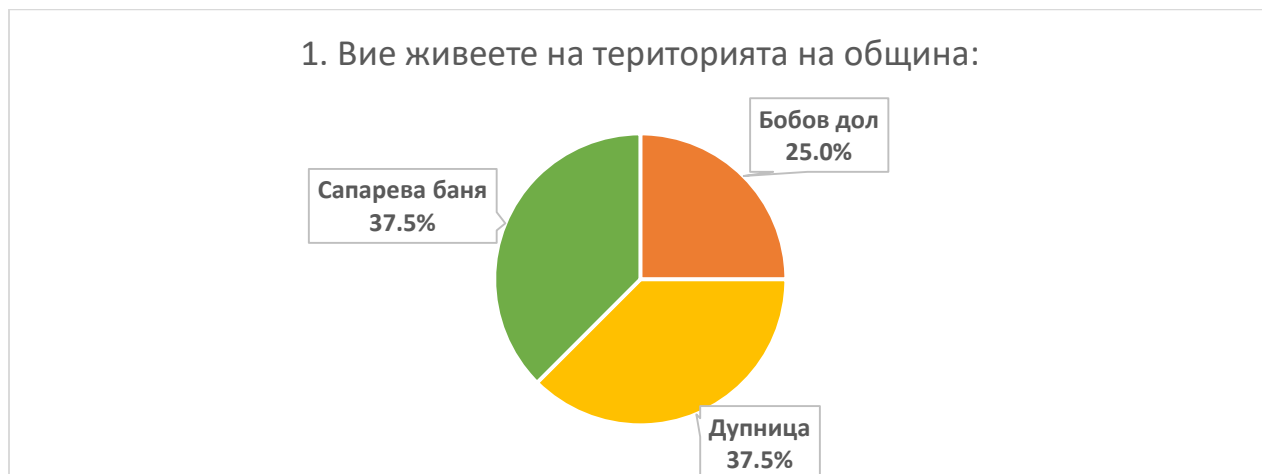
Очаквани резултати:

- събрана актуална информация за местните културни традиции и дейностите на участвалите народни читалища;
- установени наличните човешки, материални и организационни ресурси;
- проучено участието на местните жители, децата и младите хора в културните дейности;
- идентифицирани основните затруднения и потребности от подкрепа;
- проучени използваните и предпочитаните начини за популяризиране на културните прояви;
- оценена готовността на читалищата за участие в съвместни местни и междутериториални инициативи;
- формулирани обобщени изводи и препоръки за съхраняване и популяризиране на местните културни традиции чрез възможностите на Стратегията за ВОМР.



АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНО АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ БОБОВ ДОЛ – ДУПНИЦА – САПАРЕВА БАНЯ

1. Вие живеете на територията на община:



В анкетното проучване са участвали представители, живеещи на територията на трите общини от обхвата на МИГ. Трима от анкетираните, или 37,5%, живеят на територията на Община Дупница, а също трима, или 37,5% – на територията на Община Сапарева баня. Двама от участниците, представляващи 25% от всички анкетирани, живеят на територията на Община Бобов дол. Получените отговори осигуряват участие на лица и от трите общини, въпреки че разпределението между тях не е напълно равномерно.

2. Към коя община принадлежи населеното място, в което осъществявате основната си дейност?



Три от участвалите читалища, или 37,5%, осъществяват основната си дейност в населени места от Община Дупница. Същият е броят на читалищата от Община Сапарева баня – 3, или 37,5% от всички респонденти. От Община Бобов дол са участвали 2 читалища, представляващи 25% от извадката. По този начин в анкетното проучване са представени читалищни организации от трите общини, включени в територията на МИГ.

3. Вид на организацията, от която сте част:



Всички участници в анкетното проучване са представители на народни читалища от територията на МИГ, което представлява 100% от получените отговори. Този резултат съответства на целевия характер на проучването, тъй като анкетната карта е изпратена до читалищата, осъществяващи дейност на територията на МИГ. Получените данни представят институционалната гледна точка на участвалите читалищни организации.

4. Кои елементи на местната култура се съхраняват, представят или развиват от Вашата организация?

4.Кои елементи на местната култура се съхраняват, представят или развиват от Вашата организация?



Въпросът е зададен с възможност за избиране на повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%. Всеки процент показва каква част от общо 8-те читалища са посочили съответния елемент на местната култура.

Най-голям е дялът на читалищата, които съхраняват и развиват народни танци и хора – 7 читалища, или 87,5%. Също 7 читалища, или 87,5%, са посочили местните народни песни и музикалния фолклор. По 6 читалища, представляващи 75% от анкетираните, организират или участват в местни събори и във фолклорни фестивали и конкурси.

Календарни обичаи и обреди се съхраняват и представят от 5 читалища, или 62,5%, а кукерски, маскарадни или други обредни игри – от 3 читалища, или 37,5%. Историята на населеното място, занаятите и ръчните умения, както и местните легенди, предания и устни разкази са посочени от по 2 читалища, представляващи по 25% от участниците. Традиционните ястия и рецепти и традиционните носии, маски и обреден реквизит са отбелязани от по 1 читалище, или по 12,5%. Нито едно от анкетираните читалища не е посочило театрална и сценична дейност.

Отговорите показват, че дейността на участвалите читалища е най-силно насочена към музикалния и танцовия фолклор, местните събори и фестивалните прояви. По-слабо са

представени дейностите, свързани със занаяти, устна история, местна кухня и традиционен реквизит, което очертава възможности за тяхното бъдещо развитие и популяризиране.

5. С какви ресурси разполага Вашата организация?



Въпросът позволява избиране на повече от един отговор, поради което сборът на процентите може да надвишава 100%. Посочените стойности представят дела на читалищата, които разполагат с всеки от изброените ресурси.

По 7 читалища, или 87,5% от анкетираните, разполагат с библиотека и с певчески или фолклорен състав. Носии, реквизит и сценични костюми притежават 6 читалища, представляващи 75% от участниците. По 5 читалища, или 62,5%, разполагат с танцов състав и с техника и оборудване. Детска или младежка група е посочена от 4 читалища, или 50%, като същият брой разполагат с помещение или сцена за културни прояви. Музикални инструменти и доброволци са посочени от по 2 читалища, представляващи по 25% от анкетираните.

Резултатите показват, че читалищата разполагат с основни ресурси за осъществяване на културна и библиотечна дейност. По-ограничено е наличието на доброволци и музикални

инструменти. Половината от респондентите разполагат с детски или младежки групи, което показва наличие на основа за работа с младите хора, но и възможност за разширяване на тази дейност.

6. Как оценявате участието на местните жители в организирани от Вас или от други организации културни дейности?



Седем от участвалите читалища, или 87,5%, са посочили, че участието на местните жители е различно според конкретното събитие. Едно читалище, представляващо 12,5% от анкетираните, определя участието като „по-скоро активно“.

Нито един от респондентите не е оценил участието като ограничено или много ограничено. Отговорите показват, че местните жители проявяват интерес към културните дейности, но степента на тяхната активност зависи от характера, темата и организацията на конкретната проява.

7. В каква степен деца и младежи участват в дейностите Ви?



Пет от анкетираните читалища, или 62,5%, посочват, че децата и младежите участват активно и редовно в техните дейности. Според останалите 3 читалища, представляващи 37,5% от респондентите, децата и младите хора участват в отделни събития.

Нито едно читалище не е посочило, че участието е ограничено или че деца и младежи изобщо не участват. Получените резултати показват наличие на положителна основа за междупоколенческа приемственост. Същевременно при част от читалищата участието все още е свързано предимно с конкретни прояви, което предполага необходимост от по-постоянни форми на работа.

8. Какво според Вас би насърчило по-активното участие на деца и младежи?



Въпросът е зададен с възможност за повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%.

Най-голям брой читалища са посочили използването на съвременни дигитални и интерактивни формати – 5 читалища, или 62,5%. Същият брой респонденти подкрепят участието на децата и младите хора в заснемането на видеоматериали и местни истории. Осигуряването на ръководители и специалисти е посочено от 4 читалища, или 50%, а също 4 читалища смятат, че включването на родителите и семействата би насърчило участието. По 3 читалища, представляващи по 37,5%, са отбелязали работилници за занаяти, обичаи и традиционни умения, конкурси, фестивали и публични изяви, както и по-добро популяризиране на дейностите. Организирането на детски и младежки школи е избрано от 2 читалища, или 25%, а 1 читалище, или 12,5%, не може да прецени.

Отговорите показват, че читалищата виждат най-голям потенциал в съчетаването на традиционното културно съдържание със съвременни дигитални средства. Важни са също наличието на квалифицирани ръководители и активното участие на семействата.

9. По какъв начин популяризирате своите събития и дейности?

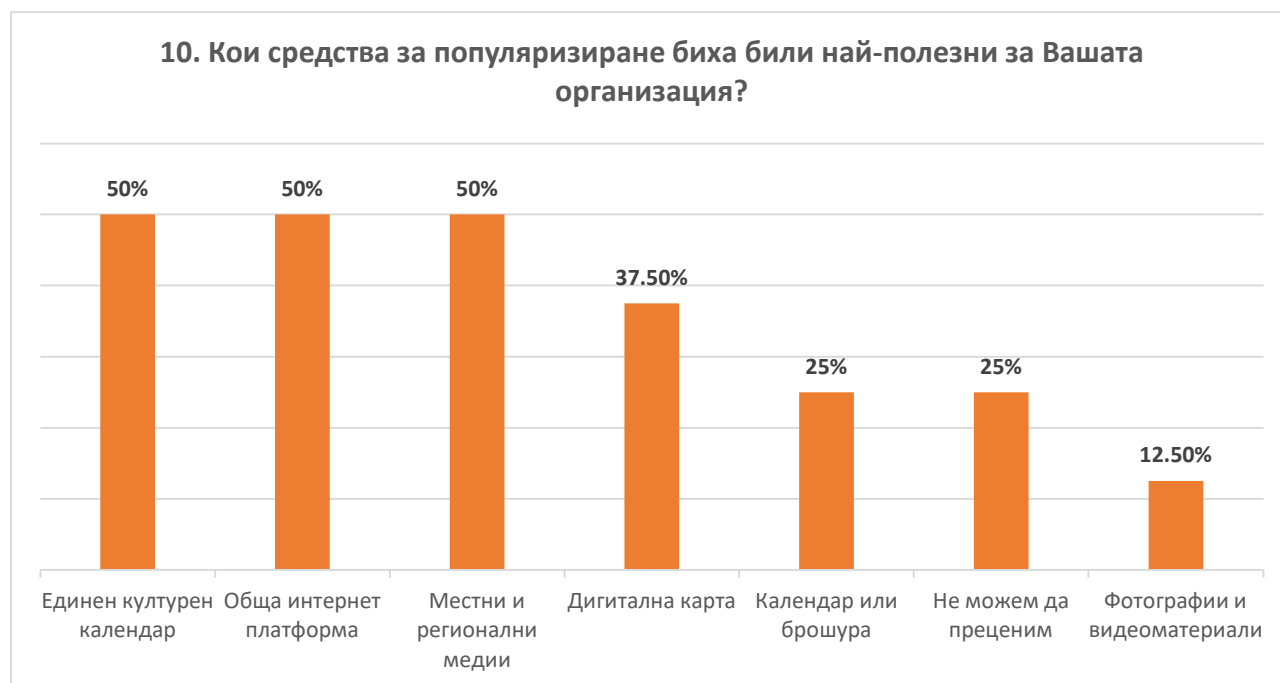


При този въпрос е предоставена възможност за избиране на повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%.

Всички 8 читалища, или 100% от респондентите, използват Facebook или други социални мрежи за популяризиране на събитията и дейностите си. Шест читалища, или 75%, разчитат и на лични контакти и комуникация чрез местната общност. Чрез кметството популяризират своите дейности 3 читалища, или 37,5%. По 2 читалища, представляващи по 25%, използват собствена интернет страница и съдействието на училища и детски градини. Само 1 читалище, или 12,5%, използва интернет страницата на съответната община.

Получените резултати показват водещото значение на социалните мрежи и личните контакти. По-слабо се използват официалните интернет страници на читалищата и общините, което показва необходимост от по-добра координация и развитие на общи информационни канали.

10. Кои средства за популяризиране биха били най-полезни за Вашата организация?

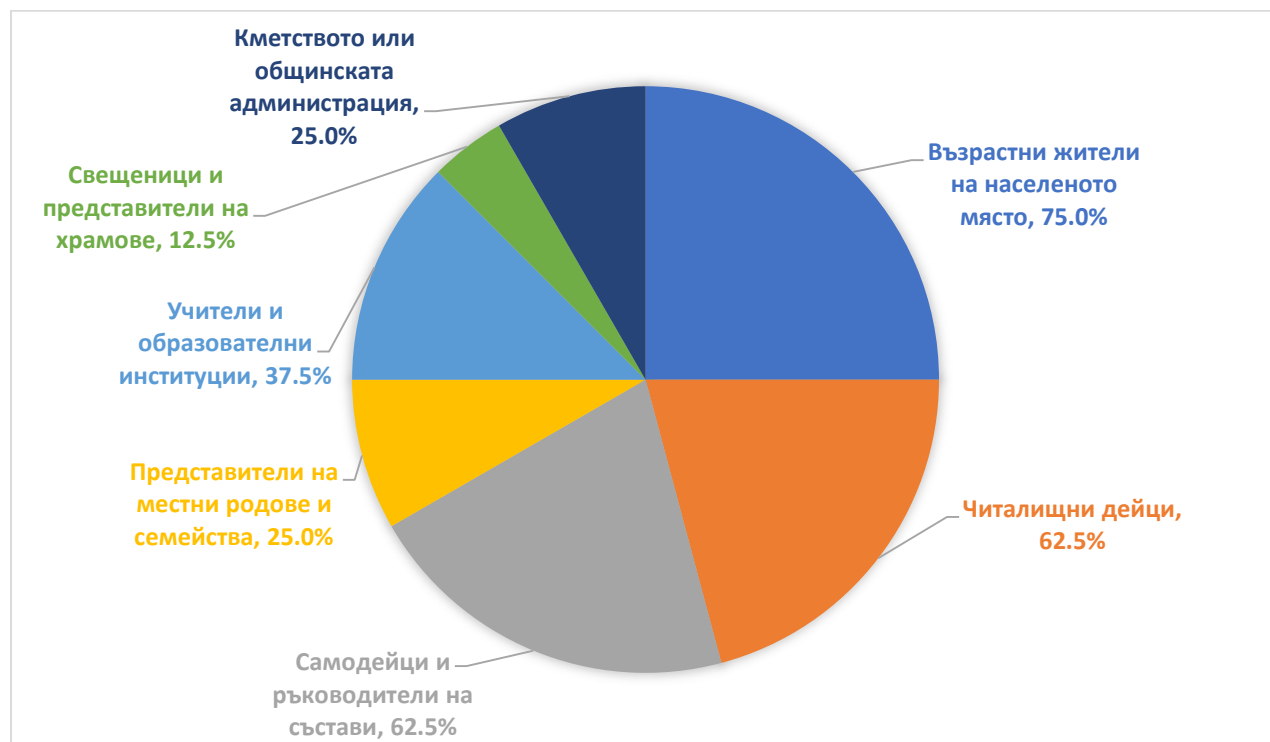


Въпросът позволява повече от един отговор, поради което процентите не следва да се събират до 100%.

По 4 читалища, или 50% от анкетираните, определят като полезни създаването на единен културен календар, обща интернет платформа или секция на интернет страницата на МИГ и представянето в местни и регионални медии. Дигитална карта на събитията, читалищата и традициите е подкрепена от 3 читалища, представляващи 37,5%. Печатен календар или информационна брошура са посочени от 2 читалища, или 25%. Същият брой не могат да преценят кои средства биха били най-полезни. Професионални фотографии и видеоматериали са посочени от 1 читалище, представляващо 12,5% от участниците.

Отговорите показват потребност от общи и координирани средства за представяне на културния живот на територията. Най-голяма подкрепа получават единният календар, общата интернет платформа и присъствието в местни и регионални медии.

11. Кои са основните носители на знанията за местните традиции във Вашето населено място?



Въпросът е зададен с възможност за повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%.

Според 6 читалища, или 75% от анкетираните, основни носители на знанията за местните традиции са възрастните жители на населеното място. Читалищните дейци са посочени от 5 читалища, или 62,5%, като същият брой респонденти определят самодейците и ръководителите на състави като важни носители на знания. Учителите и образователните институции са посочени от 3 читалища, или 37,5%. Представителите на местни родове и семейства и кметството или общинската администрация са отбелязани от по 2 читалища, представляващи по 25%. Свещениците и представителите на храмове са посочени от 1 читалище, или 12,5%.

Резултатите показват, че знанията за местните традиции са концентрирани предимно сред възрастните жители, читалищните дейци и самодейците. Това подчертава необходимостта от своевременно документиране и предаване на знанията към по-младите поколения.

12. Документирани ли са местните традиции и културната история на населеното място?



Въпросът позволява избирането на повече от един отговор, тъй като информацията може да се съхранява едновременно в различни източници и формати. Поради това сборът на процентите надвишава 100%. Шест читалища, или 75% от анкетираните, посочват, че местните традиции и културната история са документирани в книги, летописи и издания. Пет читалища, или 62,5%, разполагат с информация в читалищен, библиотечен или училищен архив. По 4 читалища, представляващи по 50%, са посочили документиране чрез аудио- или видеозаписи и чрез интернет страници или социални мрежи. Архивни документи и фотографии, етнографска или музейна сбирка и отговорът, че част от информацията е документирана, но е непълна, са посочени от по 2 читалища, или по 25%. Едно читалище, представляващо 12,5%, посочва, че информацията се предава основно устно.

Отговорите показват, че значителна част от културното наследство е документирана, но информацията е разпределена между различни носители и архиви. Това създава предпоставки за бъдещо систематизиране и дигитализиране на събраните материали.

13. Кои са основните затруднения пред съхраняването и популяризирането на местните културни традиции?



При този въпрос респондентите са имали възможност да изберат повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%.

Недостатъчното финансиране е посочено от 6 читалища, или 75% от участниците, и се очертава като най-същественото затруднение. Амортизираната или неподходяща материална база е отбелязана от 4 читалища, представляващи 50% от анкетираните. Застаряването на участниците и слабият интерес от местната общност са посочени от по 3 читалища, или по 37,5%. Ограниченото участие на деца и младежи и липсата на ръководители на състави и други специалисти са отбелязани от по 2 читалища, представляващи по 25%. Липсата на отопление или подходящи условия за целогодишна дейност, липсата на техника, оборудване, носии или реквизит, липсата на доброволци и недостатъчното документиране на местните традиции са посочени от по 1 читалище, или по 12,5%.

Резултатите показват, че основните затруднения са свързани с финансовите възможности и състоянието на материалната база. Наред с тях се очертават демографски и организационни

проблеми, свързани със застаряването на участниците, интереса на местната общност и наличието на специалисти.

14. От каква подкрепа бихте имали най-голяма нужда?



Въпросът е зададен с възможност за повече от един отговор. Посочените проценти показват дела на читалищата, които са избрали съответния вид подкрепа.

По 3 читалища, или 37,5% от анкетираните, са посочили необходимост от финансиране и от помощ при разработването на проектна идея. Едно читалище, представляващо 12,5%, има нужда от информация за възможностите по Стратегията за BOMP, а също 1 читалище е посочило необходимост от транспортна и организационна подкрепа.

Резултатите показват, че най-ясно изразените потребности са свързани с достъпа до финансов ресурс и с практическата помощ при подготовката на проекти. Това очертава възможност МИГ да подпомага читалищата чрез консултации, информационни дейности и съдействие при развиването на съвместни проектни идеи.

15. Посочете една конкретна идея за инициатива или проект, която би допринесла за съхраняване на местните традиции и популяризиране на територията.

Въпросът е отворен и отговорът на него не е задължителен. Отговор са дали 3 от общо 8-те участвали читалища, което представлява 37,5% от всички респонденти.

Предложените идеи са:

- Запис на Фолклорна група „Германея“ към НЧ „Просветен лъч – 1905“;
- Дигитализация на местните традиции и обичаи с цел популяризиране на местното културно-историческо наследство;
- Обновяване на амортизираната материална база на читалищата и културните институции.

Предложенията обхващат три основни направления – документиране на фолклорното творчество, дигитално съхраняване и популяризиране на културното наследство и подобряване на материалните условия за културна дейност. Макар отговорите да са ограничени като брой, те представят конкретни потребности и идеи, които могат да бъдат допълнително обсъдени и развити в партньорство между МИГ и заинтересованите читалища.

16. Кои общи инициативи за територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня биха били най-полезни?



Въпросът позволява повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%.

Най-много читалища – 5, или 62,5%, са посочили обмена и съвместните изяви между самодейни състави. По 4 читалища, представляващи по 50% от участниците, подкрепят дигитална карта на традициите и читалищата, гостуващи събития в различни населени места, кулинарни събития с представяне на местни храни и културно-туристически маршрут. Общ фестивал на традициите и дейности с деца и младежи са посочени от по 3 читалища, или по 37,5%. Единен културен календар е избран от 2 читалища, представляващи 25%, а работилници за занаяти и умения – от 1 читалище, или 12,5%.

Получените резултати показват предпочитание към инициативи, които включват пряко участие, обмен и представяне на самодейните състави в различни населени места. Подкрепа получават и инициативите, обединяващи културното наследство, местната кухня и туристическото представяне на територията.

17. Според Вас, кои теми са подходящи за бъдеща съвместна инициатива с други местни инициативни групи от България и/или от други държави?



Въпросът е зададен с възможност за повече от един отговор, поради което сборът на процентите надвишава 100%.

Фолклорът, песните и танците са посочени от 7 читалища, или 87,5% от анкетираните, и се очертават като най-предпочитаната тема за бъдещо сътрудничество. Културният и селският туризъм е избран от 6 читалища, представляващи 75%. Местните празници и обичаи и традиционната кухня и местните продукти са подкрепени от по 5 читалища, или по 62,5%. Съвместните фестивали и изложби са посочени от 4 читалища, представляващи 50%. Обучението и обменът на опит и работата с деца и младежи са избрани от по 2 читалища, или по 25%. Занаятите и създаването на общи културни маршрути са отбелязани от по 1 читалище, представляващо по 12,5%.

Резултатите показват, че най-голям потенциал за бъдещи партньорства се вижда във фолклора, културния и селския туризъм, местните празници и традиционната кухня. Тези направления позволяват съчетаване на културен обмен, популяризиране на териториите и участие на местните общности.

18. Бихте ли участвали в партньорска местна инициатива с други организации от територията на МИГ?



Четири читалища, или 50% от анкетираните, заявяват категорична готовност за участие в партньорска местна инициатива. Други 3 читалища, представляващи 37,5%, са отговорили „по-скоро да“. Само 1 читалище, или 12,5%, не може да прецени на този етап.

Общо 7 от 8-те участвали читалища, или 87,5%, изразяват положителна или по-скоро положителна нагласа към местното партньорство. Нито един респондент не е дал отрицателен отговор. Това е положителен показател за възможността за разработване на съвместни инициативи между читалища и други организации от територията на МИГ.

19. Бихте ли участвали в бъдеща работна среща за подготовка на културна инициатива на МИГ?



Всички участвали читалища изразяват готовност или вероятна готовност за включване в бъдеща работна среща. Три читалища, или 37,5%, са дали категоричен отговор „Да“, а останалите 5 читалища, представляващи 62,5%, са отговорили „Вероятно да“.

Не са получени отговори „По-скоро не“ или „Не“. Резултатите показват наличие на интерес към бъдещ диалог и съвместна подготовка на културни инициативи. Това създава подходяща основа МИГ да организира работна среща, на която да бъдат обсъдени конкретни партньори, дейности, отговорности и възможности за финансиране.

ПОТЕНЦИАЛ ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА ЧРЕЗ ПОДКРЕПАТА НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР

Проведеното кабинетно проучване показва, че територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня разполага с разнообразен културен потенциал, формиран от местни празници и събори, фолклорни и маскарadni традиции, календарни обичаи, читалищни инициативи, местни исторически разкази, кулинарни знания и различни форми на любителско творчество. Този потенциал се допълва от природните, туристическите и стопанските особености на отделните части на територията.

В Община Бобов дол културният профил е свързан със селските събори, земеделските и календарните празници, фолклорните прояви и специфичната миньорска и индустриална памет. Населените места от Община Дупница съхраняват собствен читалищен и празничен живот, който следва да бъде представян самостоятелно и да не остава в сянката на културния календар на гр. Дупница. Община Сапарева баня съчетава маскарadni, фолклорни и обредни традиции с утвърден природен, балнеоложки и планински туристически потенциал.

Разнообразието на местните културни ресурси е силна страна на територията, но същевременно затруднява тяхното общо представяне. Към настоящия момент събитията и инициативите се популяризират предимно от отделните общини, читалища, кметства и организатори. Информацията се публикува в различни периоди, чрез различни канали и с различна степен на подробност. В резултат на това отделните прояви са разпознаваеми най-вече в рамките на съответното населено място или община и по-рядко се възприемат като част от единен културен профил на МИГ.

Резултатите от анкетното проучване допълват тази констатация. Участващите читалища използват активно социалните мрежи и непосредствените контакти с местната общност, но същевременно отчитат необходимост от по-координирани средства за публичност и общо представяне. Като полезни направления се открояват създаването на общ информационен канал, културен календар, дигитално представяне на традициите и по-добро присъствие в местните и регионалните медии.



Популяризирането на територията не следва да се свежда единствено до реклама на отделни културни събития. Необходимо е постепенно да бъде изграден общ разказ, който свързва населените места, местните общности, читалищата, традициите, историческата памет, природните ресурси и възможностите за посещение на територията. Този разказ може да представя МИГ като територия между Разметанишкото поле и Рила, в която съжителстват миньорска памет, селски събори, фолклорни и маскарadni обичаи, земеделски празници, местна кухня, минерални води и планински туризъм.

Общото представяне не означава заличаване на различията между отделните населени места. Напротив, целта е техните характерни особености да бъдат запазени и свързани в разпознаваема териториална картина. Всяко читалище, кметство и местна общност следва да запази собствената си идентичност, наименование и роля, като същевременно участва в общите инициативи на МИГ.

Първата целева група на популяризирането следва да бъде самото местно население. За да се превърнат културните традиции в устойчив ресурс за развитие, местните жители трябва да разпознават проявите от съседните населени места като част от общото културно богатство на територията. Взаимното посещение на събития, гостуването на самодейни състави и организирането на общи дейности могат да засилят връзките между общностите и да създадат по-голяма публика за местните инициативи.

Основен инструмент за общо представяне може да бъде културен календар на МИГ, който обединява проверена и актуална информация за проявите на цялата територия. За всяко събитие е подходящо да се посочват дата, населено място, организатор, кратко описание, информация за достъп и контакти. Календарът може да се поддържа в електронен формат и при необходимост да се допълва с печатни информационни материали.

За неговото устойчиво функциониране е необходимо да бъде създаден ясен механизъм за предоставяне и актуализиране на информацията. Общините, кметствата, читалищата и останалите организатори могат периодично да подават данни по единен образец, а МИГ да извършва тяхното обобщаване и публикуване. По този начин календарът няма да бъде еднократен продукт, а постоянно действащ информационен инструмент.



Друг подходящ инструмент е дигитална карта на културните ресурси. В нея могат да бъдат представени читалищата, местните събития, самодейните състави, характерните обичаи, архивните и етнографските сбирки, природните обекти и възможностите за посещение. Дигиталната карта може постепенно да бъде допълвана с кратки текстове, фотографии, аудиозаписи, видеоматериали и разкази на местни жители.

Кабинетното и анкетното проучване показват наличие на материали, съхранявани в книги, летописи, читалищни и библиотечни архиви, фотографии, аудио- и видеозаписи и електронни източници. Тази информация обаче е разпределена между различни организации и носители. Поради това дигитализирането и систематизирането на местната памет представлява съществена възможност за нейното съхраняване и популяризиране.

Особено внимание следва да се отдели на знанията, които все още се предават устно. Възрастните жители, читалищните дейци, самодейците, ръководителите на състави и представителите на местни семейства са важни носители на информация за местните песни, обичаи, празници, рецепти и исторически събития. Ако тези знания не бъдат своевременно записани, съществува риск част от тях да бъдат загубени.

Документирането следва да се извършва при спазване на принципите на достоверност и уважение към местната общност. Необходимо е ясно да се посочват източниците, да се получава съгласие за използване на лични разкази и изображения и да не се представят като специфично местни практики, за които липсват достатъчно доказателства.

Значителен потенциал има включването на деца и младежи в процеса на документиране и популяризиране. Те могат да участват в заснемане на кратки видеоматериали, интервюиране на възрастни жители, дигитализиране на фотографии, подготовка на изложби и представяне на местни истории. По този начин съвременните технологии могат да се използват не като заместител на традицията, а като средство за нейното предаване между поколенията.

Популяризирането може да бъде подкрепено и чрез мобилни и гостуващи културни дейности. Пътуващи изложби, концерти, работилници и срещи в различни населени места ще позволят инициативите да достигат до общности, които разполагат с по-ограничен организационен или материален капацитет. Гостуванията между читалищни състави могат



едновременно да разширят публиката, да насърчат обмена на опит и да изградят трайни партньорства.

Възможност представлява и свързването на местните културни традиции с туризма и местната икономика. Събитията могат да бъдат представяни в контекста на природни обекти, минерални извори, планински маршрути, местни храни, земеделски продукти, занаяти и исторически места. Подобно съчетаване следва да бъде внимателно планирано, за да не се превръщат традициите в изкуствено туристическо зрелище и да се запазва тяхното значение за местната общност.

Стратегията за ВОМР предоставя подходяща рамка за реализацията на тези направления, тъй като поставя акцент върху местния културен и природен потенциал и върху сътрудничеството между заинтересованите страни. Чрез нея могат да бъдат подкрепени инициативи, които обединяват читалища, общини, кметства, училища, неправителствени организации, местен бизнес, производители, туристически организации и активни граждани.

Анкетното проучване показва положителна нагласа към участие в партньорски инициативи и бъдещи работни срещи. Този резултат следва да се разглежда като допълващо потвърждение, че съществува основа за започване на общ процес на планиране. Преди разработването на конкретен проект е целесъобразно да бъдат проведени работни срещи, на които заинтересованите страни да определят общите приоритети, разпределението на отговорностите и реалистичния обхват на първата съвместна инициатива.

Потенциалът за популяризиране на територията следователно не се изчерпва със създаването на отделен информационен продукт или с провеждането на еднократно събитие. Необходимо е да бъде изградена устойчива система за събиране на информация, координация между организациите, документиране на местната памет, включване на младите хора и общо представяне на културните ресурси. Ролята на МИГ е да подпомогне този процес, като свързва заинтересованите страни, създава условия за сътрудничество и насочва местните идеи към приложими инициативи в рамките на Стратегията за ВОМР.



ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МЕСТНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО МЯРКА 3.1

„СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА МЕСТНИ ИНИЦИАТИВИ“

Мярка 3.1 „Сътрудничество за осъществяване на местни инициативи“ е пряко свързана с предмета на настоящото проучване. Нейната цел е да насърчава партньорски инициативи в областта на културния и обществения живот, които обединяват местни организации, институции и общности около общ проблем, потребност или възможност за развитие.

Общият бюджет на мярката за периода на изпълнение на Стратегията за BOMP е 79 998,77 евро (156 464,00 лв.). Минималният размер на общо допустимите разходи за едно проектно предложение е 2 556,46 евро (5 000,00 лв.), а максималният размер е 25 564,59 евро (50 000,00 лв.). Безвъзмездната финансова помощ е до 100% от допустимите разходи, а максималната продължителност на проектите дейности е 18 месеца.

Допустими кандидати са обединения от две или повече юридически лица. Участници в тях могат да бъдат юридически лица с нестопанска цел, народни читалища, спортни клубове, училища и детски градини от територията на МИГ, както и общините Бобов дол, Дупница и Сапарева баня. Партньорството се урежда чрез споразумение за сътрудничество, в което се определят общата цел, конкретните отговорности, дейностите и приносът на всеки участник.

Мярката дава възможност за провеждане на проучвания, семинари, конференции, фестивали с културна или спортна насоченост, срещи, презентации, доброволчески инициативи и събития, свързани с популяризирането на местното природно и културно наследство. Допустимите разходи могат да включват възнаграждения на лица, пряко ангажирани с изпълнението, външни услуги, транспорт, озвучаване, осветление, наем на сцена, терен или помещение, наем или закупуване на материални активи, реквизит, носии, консумативи, информационни материали и разходи за публичност.

Кабинетното проучване показва, че на територията съществува значителен културен потенциал, но дейностите са организирани предимно в рамките на отделните населени места и общини. Културните календари, читалищните инициативи, местните събори, фолклорните прояви и календарните обичаи създават добра основа за партньорски проекти,



но липсват достатъчно устойчиви връзки между организаторите от различните части на територията.

Анкетното проучване допълва тези наблюдения, като показва готовност за участие в партньорски инициативи, обмен между самодейни състави, гостуващи събития и работа по общи културни теми. То потвърждава и потребността от организационна и експертна подкрепа при превръщането на местните идеи в реалистични проекти.

Най-голяма добавена стойност биха имали проектни предложения, които обхващат повече от едно населено място, свързват организации от различни части на територията и създават резултати, които могат да бъдат използвани и след приключване на финансирането. Подходящо е да се насърчава партньорство между публичния, нестопанския и стопанския сектор, когато местният бизнес, производители или туристически организации могат да допринесат за представянето на територията.

Критериите за оценка на проектите насърчават изпълнението на дейности в повече от едно населено място и на територията на две или трите общини. Допълнително значение имат участието на доброволци, включването на различни социални групи, работата с деца, младежи и хора с увреждания, предаването на знания между поколенията и надграждането на вече реализирани инициативи.

В контекста на настоящото проучване подходящи направления за подкрепа по Мярка 3.1 са:

- гостуващи културни събития и обмен между самодейни състави;
- общи работилници за предаване на местни знания и умения;
- инициативи за документиране и дигитализиране на местната памет;
- работа с деца и младежи чрез творчески и дигитални формати;
- съвместно представяне на местни празници, обичаи, фолклор и кулинарни практики;
- общи информационни и комуникационни дейности;
- доброволчески инициативи за подготовка и провеждане на културни прояви.

При избора на първа инициатива е целесъобразно да се започне с проект с ясен и реалистичен обхват. Вместо да се създава мащабно ново събитие без изградена организационна основа, по-устойчив подход е да се свържат и надградят вече съществуващи прояви, читалищни дейности и местни партньорства.

Необходимо е още при подготовката да бъдат ясно определени общият проблем, целевите групи, ролята на всеки партньор, очакваните резултати и начинът, по който създадените материали, оборудване и партньорства ще продължат да бъдат използвани след приключването на проекта.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО НА МИГ ПО МЯРКА 3.2 „СЪТРУДНИЧЕСТВО НА МИГ И ПОДГОТВИТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ ЗА НЕГО“

Мярка 3.2 „Сътрудничество на МИГ и подготвителни дейности за него“ предоставя възможност за разработване и изпълнение на съвместни инициативи между МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня и други местни инициативни групи от България или от други държави – членки на Европейския съюз.

За разлика от Мярка 3.1, при която проектите се разработват от местни партньорства на територията, по Мярка 3.2 основен участник е самата МИГ. Нейната роля включва намиране на подходящи партньори, определяне на общата тема, подготовка на проекта, координиране на местните заинтересовани страни и осигуряване на ползи за територията.

Общият бюджет по Мярка 3.2 е 199 996,93 евро (391 160,00 лв.). По общите условия за проекти, финансирани от ЕЗФРСР към стратегия за ВОМР, минималният размер на допустимите разходи е левовата равностойност на 2 500 евро (4 889,58 лв.), а максималният размер за един проект не може да надвишава 200 000 евро (391 166,00 лв.). На практика максималният наличен ресурс по Мярка 3.2 е ограничен до нейния одобрен бюджет от 199 996,93 евро. Конкретните финансови параметри и условия ще бъдат определени при процедурата за директно предоставяне на финансова помощ.



Допустимите дейности включват разработване на съвместен продукт, услуга или дейност, извършване на изследвания, проучвания и анализи, промоционални и маркетингови кампании, обучения, семинари, съвместни събития, информационни кампании, срещи с потенциални партньори и дейности по координация. Възможно е проектите да включват материални и нематериални активи, когато те са непосредствено свързани със съвместния резултат.

Партньорството следва да включва най-малко две местни инициативни групи. В него могат да участват и други юридически лица от България или от чужбина със собствен финансов принос. Дейностите трябва да допринасят за развитието на всички участващи територии и да съответстват на целите и приоритетите на техните стратегии за BOMR.

Местните културни традиции са подходяща тема за междутериториално и транснационално сътрудничество, защото позволяват едновременно съхраняване на местната идентичност, обмен на опит и създаване на общ продукт. Съществуващите традиции на територията на МИГ могат да бъдат сравнени и свързани с практики от други райони, без да се заличават местните им особености.

Като подходящи партньори могат да бъдат разглеждани МИГ от територии с развити фолклорни и маскарadni традиции, местни събори и фестивали, планински и балнеоложки туризъм, индустриално или миньорско наследство, традиционна кухня, занаяти и активна читалищна мрежа.

Резултатите от анкетното проучване подкрепят насочването на бъдещото сътрудничество към фолклор, песни и танци, местни празници и обичаи, традиционна кухня и местни продукти, културен и селски туризъм, съвместни фестивали, обмен на опит и работа с деца и младежи. Тези резултати не следва да бъдат разглеждани самостоятелно, а като допълнение към установения чрез кабинетното проучване културен и туристически потенциал.

Възможните съвместни резултати включват общ дигитален каталог, пътуваща изложба, културно-туристически маршрут, поредица от фестивални обмени, образователни



материали, дигитален архив, обща промоционална кампания или методика за работа с местните общности и носителите на традиционни знания.

Подготвителните дейности имат особено значение. Преди подаването на проект следва да бъдат проучени потенциалните партньори, сходствата и различията между териториите, реалният интерес на местните организации и възможността за създаване на общ резултат. Не е достатъчно партньорите да организират отделни събития под общо наименование. Необходимо е да има действително взаимодействие, съвместна работа и ясно разпределени ползи.

На местно ниво читалищата, общините, кметствата, училищата, самодейните състави, туристическите организации, производителите и активните граждани могат да бъдат включени в планирането и изпълнението на дейностите. Така междутериториалният проект няма да остане ограничен до административно партньорство между МИГ, а ще ангажира реалните носители на културния живот.

ПРОЕКТНИ ИДЕИ

Проектните идеи са формулирани въз основа на установените чрез кабинетното проучване културни ресурси, проблеми и неизползвани възможности и са допълнени чрез информацията и предложенията от проведеното анкетно проучване. Те имат индикативен характер и подлежат на допълнително обсъждане със заинтересованите страни, съобразяване с условията за кандидатстване и развитие в пълни проектни концепции.

1. „Читалища без граници – културен обмен на територията на МИГ“

Проектът може да бъде реализиран по Мярка 3.1 като партньорска инициатива между читалища, общини, кметства, училища и други местни организации.

Основната цел е да се засили взаимодействието между културните организации от трите части на територията и да се разшири достъпът на местните жители до читалищни и фолклорни дейности.



Възможните дейности включват гостуващи изяви на певчески и танцови състави, съвместни репетиции, тематични концерти, работилници, представяне на обичаи, срещи между ръководители на състави и обмен на опит. Събитията могат да се провеждат последователно в различни населени места.

Проектът следва да надгражда съществуващите състави и прояви, вместо да създава паралелни структури. Включването на деца, младежи и доброволци ще допринесе за междупоколенческата приемственост и за устойчивостта на партньорството.

2. „Жива памет на територията“

Идеята е насочена към проучване, документиране, дигитализиране и популяризиране на местните културни традиции и историческата памет.

Проектът може да обхване интервюта с възрастни жители, читалищни дейци, самодейци, краеведи и представители на местни семейства; дигитализиране на фотографии, летописи и архивни документи; заснемане на песни, обичаи и традиционни умения; и подготовка на кратки текстове и видеоматериали.

Създадените материали могат да бъдат организирани в общ дигитален архив или тематична секция на интернет страницата на МИГ. Необходимо е да бъдат разработени единни правила за описание, проверка, съхраняване и използване на материалите, включително за защита на личните данни и авторските права.

Децата и младежите могат да бъдат включени като участници в интервюта, заснемане и дигитално представяне. Така проектът ще съчетава съхраняването на паметта с практическо образование и развитие на дигитални умения.

3. „Културен календар и дигитална карта на МИГ“

Проектната идея отговаря на установената разпокъсаност на информацията за културните прояви и на необходимостта от общо представяне на територията.

Основен резултат може да бъде електронен културен календар, съдържащ проверена информация за датата, мястото, организатора, програмата и контактите за всяко включено



събитие. Към него може да бъде разработена дигитална карта на читалищата, местните традиции, културните прояви, сбирките и свързаните природни и туристически обекти.

Проектът следва да предвиди механизъм за актуализиране на информацията. Читалищата, общините, кметствата и останалите организатори могат да подават данни по общ образец, а определен партньор да извършва проверка, обработване и публикуване.

Календарът и картата могат да бъдат допълвани с фотографии, видеоматериали, местни истории и връзки към страниците на организаторите. Дигиталният продукт следва да бъде лесен за поддържане и използване и след края на проекта.

4. „Младите разказват традициите“

Проектът е насочен към включване на деца и младежи в съхраняването и съвременното представяне на местното културно наследство.

Възможните дейности включват обучения по интервюиране, фотография, видео, работа с архивни материали и дигитално разказване; срещи с възрастни носители на знания; заснемане на кратки видеоматериали; подготовка на подкаст или поредица от местни истории; изложби и публични представяния.

Подходящи партньори са читалища, училища, детски градини, младежки организации, кметства и специалисти в областта на културата и дигиталните медии.

Проектът може да съчетае интереса на младите хора към съвременните технологии с необходимостта от предаване на знания между поколенията. Особено важно е участието им да бъде активно и творческо, а не само като публика на готови събития.

5. „Вкусове на територията – кулинарна книга на МИГ“

Проектната идея е насочена към издирване, съхраняване и популяризиране на традиционни рецепти, местни храни и кулинарни практики от населените места на територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня.

Основният резултат може да бъде кулинарна книга „Вкусове на територията“, издадена в печатен и електронен формат. В нея рецептите могат да бъдат представени по общини,



населени места, сезони или празници и да бъдат придружени от кратка информация за техния произход, местните продукти и традициите, с които са свързани.

Дейностите могат да включват събиране и проверка на рецепти, интервюта с възрастни жители и местни семейства, фотографиране на ястията и организиране на кулинарни работилници или представяния. В инициативата могат да участват читалища, общини, кметства, местни производители, земеделски стопани, туристически организации и представители на местните общности.

При подбора на съдържанието е важно да бъдат включени рецепти и кулинарни практики с доказана връзка с конкретните населени места. Кулинарната книга може впоследствие да се използва за популяризиране на територията, провеждане на местни събития и представяне на местни продукти и производители.

6. „Пътуващ празник на традициите“

Идеята предвижда поредица от свързани събития в различни населени места, вместо организирането на еднократен централен фестивал.

Всяко населено място може да представи характерна местна традиция, състав, обичай, история или умение. Програмата може да включва концерти, възстановки, работилници, изложби, кулинарни демонстрации и детски дейности.

Пътуващият формат ще даде възможност за участие и видимост на по-малките населени места, ще насърчи взаимното посещение между общностите и ще намали риска всички дейности да бъдат концентрирани само в общинските центрове.

За устойчивост е подходящо проявата да надгражда съществуващи събития и да използва наличните ресурси на партньорите, а не да създава изцяло нова и скъпа организация.

7. Междутериториален проект „Традициите ни свързват“

Проектът е подходящ за Мярка 3.2 и може да бъде реализиран съвместно с други МИГ от България или от държави – членки на Европейския съюз.



Темата може да свърже територии с фолклорни, маскарадни, кулинарни, планински, балнеоложки или индустриални традиции. Основната цел е не само взаимно представяне, а създаване на общ продукт и трайно партньорство.

Възможните дейности включват съвместно проучване, обмен между самодейни състави, пътуваща изложба, дигитален каталог, фестивални гостувания, работа с деца и младежи и обща комуникационна кампания.

Всяка партньорска територия следва да има ясно определени дейности, участници и ползи. Общият продукт трябва да бъде приложим и достъпен и след края на проекта.

8. Междутериториален културно-туристически маршрут

Проектът може да свърже културните традиции с природните, историческите и туристическите ресурси на участващите територии.

За територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня маршрутът може да представя различните местни профили – селски събори и земеделски традиции, миньорска памет, фолклорни и маскарадни практики, минерални води, планински туризъм и местни истории.

Възможните резултати включват дигитална карта, тематични маршрути, информационни материали, кратки видеоматериали, пътуващи изложби и общо представяне на събитията.

Преди разработването на маршрута следва да се извърши проверка на обектите, съдържанието, достъпността и готовността на местните партньори да участват. Маршрутът трябва да се основава на реално съществуващи ресурси и да не създава очаквания за услуги, които не могат да бъдат устойчиво предоставяни.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Основни изводи

Проведеното проучване показва, че територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня разполага с разнообразно културно наследство, изразено чрез местни празници,



събори, фолклорни прояви, календарни и обредни традиции, самодейно творчество, историческа памет и културни инициативи. Отделните части на територията имат различен, но взаимно допълващ се културен профил.

Община Бобов дол се отличава с широка мрежа от читалища, множество селски събори, календарни празници и прояви, свързани с местната общностна и миньорска памет. Населените места от Община Дупница, включени в територията на МИГ, съхраняват собствен читалищен и фолклорен живот, който следва да бъде представян независимо от културната програма на гр. Дупница. Община Сапарева баня съчетава фолклорни, маскарadni и обредни традиции с природен, балнеоложки и туристически потенциал.

Народните читалища са основните постоянно действащи културни средища в значителна част от населените места. Те организират празници и събития, поддържат библиотеки и самодейни състави, съхраняват архивни материали и осигуряват връзка между местните жители, кметствата, училищата и останалите организации. Същевременно капацитетът на читалищата не е еднакъв и се влияе от състоянието на материалната база, наличието на финансови средства, специалисти, доброволци и активни участници.

Културните календари и читалищните програми показват наличие на устойчиви и повтарящи се прояви, но информацията за тях е разпределена между различни източници и комуникационни канали. Липсва единен механизъм за събиране, актуализиране и представяне на културните събития от цялата територия на МИГ. Това ограничава тяхната видимост извън съответното населено място или община и затруднява изграждането на общ културен профил.

Анкетното проучване допълва констатациите от кабинетния анализ. То показва, че читалищата съхраняват значителен фолклорен, организационен и архивен ресурс и имат положителна нагласа към съвместни инициативи. Наред с това се открояват потребности, свързани с финансиране, материална база, организационна подкрепа, разработване на проектни идеи и по-добро популяризиране на дейностите.



Участието на децата и младите хора е важна предпоставка за съхраняване на местните традиции. Съществува интерес към културните дейности, но при част от организациите той е свързан предимно с отделни събития. По-устойчиво участие може да бъде постигнато чрез школи, работилници, публични изяви, включване на семействата и използване на съвременни дигитални и интерактивни формати.

Значителна част от знанията за местните традиции се съхранява от възрастни жители, читалищни дейци, самодейци, краеведи и местни семейства. Налични са книги, летописи, архивни документи, фотографии и записи, но информацията не е систематизирана в общ ресурс. Съществува риск част от устно предаваните знания да бъде изгубена, ако не бъде своевременно документирана.

Дигиталните средства предоставят възможност за по-добро съхраняване и популяризиране на местната култура. Общ културен календар, дигитална карта, електронен архив, кратки видеоматериали и тематични онлайн публикации могат да направят културното наследство достъпно както за местните жители, така и за хората извън територията. Дигитализацията обаче следва да допълва, а не да замества живото участие в културните дейности.

Културните традиции имат потенциал да допринасят за туристическото представяне и местната икономика чрез свързването им с природни обекти, минерални води, планински маршрути, местни храни, земеделски продукти и исторически места. Този потенциал трябва да бъде използван внимателно, като се запазват достоверността и местният характер на представяните традиции.

Мерките за местно и междутериториално сътрудничество от Стратегията за ВОМР предоставят възможност отделните културни ресурси да бъдат свързани чрез партньорски проекти. Най-подходящи са инициативи, които надграждат съществуващи дейности, включват повече от едно населено място, създават трайни резултати и разпределят ясно отговорностите между партньорите.



Препоръки

1. Да бъде създаден постоянен механизъм за координация между МИГ, читалищата, общините и кметствата.

Подходяща първа стъпка е провеждането на обща работна среща, на която да бъдат обсъдени културният календар, възможностите за обмен, общите проектни идеи и потребностите на местните организации. Срещите могат да се провеждат периодично и да подпомагат планирането на последващи инициативи.

2. Да бъде разработен единен културен календар на територията на МИГ.

Календарът следва да обединява проверена информация за събитията от трите общини и да съдържа дата, място, организатор, кратко описание и контакти. Необходимо е да бъде определен ясен ред, по който читалищата, общините и кметствата да предоставят и актуализират информацията.

3. Да се създаде обща дигитална секция за културните ресурси на територията.

Тя може да включва културния календар, карта на читалищата и събитията, информация за местните традиции, фотографии, видеоматериали и връзки към организаторите. Съдържанието следва да бъде разработвано поетапно и да може да се поддържа след приключването на конкретен проект.

4. Да започне систематично документиране на местната културна памет.

Приоритетно могат да бъдат записвани разкази на възрастни жители, песни, обичаи, рецепти, местни названия и истории. Подходящо е да се дигитализират ценни фотографии, летописи и архивни документи, като се спазват изискванията за съгласие, авторски права и защита на личните данни.

5. Да се насърчава участието на деца и младежи.



Читалищата и училищата могат да организират съвместни работилници, срещи с носители на местни знания, заснемане на видеоматериали и подготовка на изложби и дигитални истории. Младите хора следва да бъдат включвани като активни участници, а не само като публика.

6. Да се подкрепят гостуващи и пътуващи културни инициативи.

Обменът между самодейни състави, читалища и населени места може да разшири публиката и да подобри взаимодействието между различните части на територията. Пътуващите формати са особено подходящи за по-малките населени места и за организации с ограничен материален капацитет.

7. Да се разработят реалистични партньорски проекти по Мярка 3.1.

Първите инициативи е препоръчително да имат ясен и управляем обхват и да надграждат вече съществуващи събития, състави и местни партньорства. Подходящи направления са културният обмен, дигиталното документиране, работата с младежи, кулинарното наследство и общото популяризиране на територията.

8. Да се подготви основа за бъдещо сътрудничество по Мярка 3.2.

Преди разработването на междутериториален или транснационален проект е необходимо да бъдат проучени подходящи партньорски МИГ и да бъде определена конкретна обща тема. Потенциал имат фолклорът, местните празници и обичаи, кулинарните традиции, културният и селският туризъм и работата с деца и младежи.

9. Да се проучи и популяризира местното кулинарно наследство.

Събирането на рецепти, кулинарни истории и информация за местни продукти може да завърши със създаването на обща кулинарна книга на МИГ. Необходимо е включените рецепти да имат доказана връзка с конкретни населени места, семейства, празници или местни практики.



10. Да се подобри връзката между културните прояви и туристическото представяне.

Информация за събитията може да бъде предоставяна на туристически обекти, места за настаняване, заведения и информационни центрове. Културните инициативи могат да бъдат свързвани с природни и исторически забележителности, без да се променя или опростява тяхното автентично съдържание.

11. Да се подпомага организационният капацитет на читалищата.

Наред с финансовата подкрепа е необходимо да се осигуряват информация, консултации и практическо съдействие при разработване на проектни идеи, изграждане на партньорства, планиране на дейности и популяризиране на резултатите.

12. Да се прилага поетапен подход.

Не е целесъобразно едновременното стартиране на множество мащабни инициативи. По-устойчиво е първо да бъде избран пилотен проект, да се оцени неговото изпълнение и на тази основа постепенно да се развиват следващи дейности и партньорства.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Местните културни традиции представляват значим ресурс за съхраняване на общностната идентичност, укрепване на връзките между поколенията и популяризиране на територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня. Проведеното проучване показва наличие на разнообразни прояви, активна читалищна мрежа, съхранени знания и готовност за бъдещо сътрудничество. Наред с това са налице затруднения, свързани с разпокъсаната информация, ограничените ресурси и необходимостта от по-добра координация.

Пълноценното използване на този потенциал не предполага единствено увеличаване на броя на събитията. Необходими са системно документиране, обща публичност, включване на местните общности и изграждане на устойчиви партньорства. Чрез възможностите на Стратегията за ВОМР отделните традиции могат да бъдат свързани в общ културен разказ,



който запазва специфичния облик на населените места и едновременно представя територията като свързано и разпознаваемо цяло.



АНКЕТНА КАРТА

Уважаеми участници,

Сдружение „Местна инициативна група Бобов дол – Дупница – Сапарева баня“ провежда кратко анкетно проучване във връзка с изготвянето на проучване и анализ на тема **„Местните културни традиции на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня – потенциал за популяризиране на територията на МИГ чрез подкрепата на СВОМР“**.

Целта е да бъдат идентифицирани характерните за населените места от територията на МИГ традиции, празници, обичаи, културни прояви и местни знания, както и да бъдат събрани идеи за тяхното съхраняване и популяризиране чрез съвместни инициативи.

Проучването обхваща Община Бобов дол, Община Сапарева баня и Община Дупница, без гр. Дупница.

Получената информация ще бъде използвана в обобщен вид за целите на проучването и анализа.

Благодарим Ви за отделеното време!

Настоящата анкетна карта е изготвена във връзка с изпълнение на Стратегия за Водено от общностите местно развитие на Сдружение „МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня“, изпълнявана по проект № BG06AFSP001-1.001-0077, съгласно Споразумение № РД50-65/23.01.2026 г. и Административен договор № РД50-148/02.02.2026 г.

1. Вие живеете на територията на община:

- ☐ Бобов дол
- ☐ Дупница
- ☐ Сапарева баня



2. Към коя община принадлежи населеното място, в което осъществявате основната си дейност?

- ☐ Бобов дол
- ☐ Дупница
- ☐ Сапарева баня

3. Вид на организацията, от която сте част:

- ☐ Читалище
- ☐ Неправителствена организация
- ☐ Образователна институция
- ☐ Самодееен състав или неформална група
- ☐ Кметство или кметско наместничество
- ☐ Община Бобов дол
- ☐ Община Дупница
- ☐ Община Сапарева баня
- ☐ Местен музей, сбирка, галерия или културен клуб
- ☐ Друго.....

4. Кои елементи на местната култура се съхраняват, представят или развиват от Вашата организация? /Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Местни народни песни и музикален фолклор
- ☐ Народни танци и хора
- ☐ Кукерски, маскарадни или други обредни игри
- ☐ Календарни обичаи и обреди
- ☐ Фолклорни фестивали и конкурси
- ☐ Местни легенди, предания и устни разкази
- ☐ Традиционни ястия и рецепти
- ☐ Занаяти и ръчни умения
- ☐ Традиционни носии, маски и обреден реквизит



- ☐ Театрална и сценична дейност
- ☐ Местни събори
- ☐ История на населеното място
- ☐ Друго.....

5. С какви ресурси разполага Вашата организация? /Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Певчески или фолклорен състав
- ☐ Танцов състав
- ☐ Детска или младежка група
- ☐ Театрален състав
- ☐ Носии, реквизит и сценични костюми
- ☐ Помещение или сцена за културни прояви
- ☐ Техника и оборудване
- ☐ Доброволци
- ☐ Библиотека
- ☐ Музикални инструменти
- ☐ Организацията не разполага с такива ресурси

6. Как оценявате участието на местните жители в организираните от Вас или от други организации културни дейности?

- ☐ Много активно
- ☐ По-скоро активно
- ☐ Участието е различно според конкретното събитие
- ☐ По-скоро ограничено
- ☐ Много ограничено

7. В каква степен деца и младежи участват в дейностите Ви?

- ☐ Активно и редовно



- ☐ Участват в отделни събития
- ☐ Участието е ограничено
- ☐ Не участват

8. Какво според Вас би насърчило по-активното участие на деца и младежи?

/Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Организиране на детски и младежки школи
- ☐ Работилници за занаяти, обичаи и традиционни умения
- ☐ Използване на съвременни дигитални и интерактивни формати
- ☐ Конкурси, фестивали и публични изяви
- ☐ Участие в заснемането на видеоматериали и местни истории
- ☐ По-добро популяризиране на дейностите
- ☐ Осигуряване на ръководители и специалисти
- ☐ Включване на родителите и семействата
- ☐ Не можем да преценим

9. По какъв начин популяризирате своите събития и дейности? /Можете да изберете

повече от един отговор./

- ☐ Интернет страница на организацията
- ☐ Интернет страница на общината
- ☐ Facebook или други социални мрежи
- ☐ Чрез училища и детски градини
- ☐ Чрез лични контакти и местната общност
- ☐ Чрез кметството
- ☐ Не осъществяваме системно популяризиране
- ☐ Не организираме събития или дейности

10. Кои средства за популяризиране биха били най-полezni за Вашата организация?

/Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Единен културен календар
- ☐ Обща интернет платформа или секция на интернет страницата на МИГ
- ☐ Дигитална карта на събитията, читалищата и традициите
- ☐ Печатен календар или информационна брошура
- ☐ Представяне в местни и регионални медии
- ☐ Професионални фотографии и видеоматериали
- ☐ Не можем да преценим
- ☐ Друго.....

11. Кои са основните носители на знанията за местните традиции във Вашето населено място? /Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Възрастни жители на населеното място
- ☐ Читалищни дейци
- ☐ Самодейци и ръководители на състави
- ☐ Представители на местни родове и семейства
- ☐ Учители и образователни институции
- ☐ Местни занаятчии и производители
- ☐ Свещеници и представители на храмове
- ☐ Кметството или общинската администрация
- ☐ Друго.....

12. Документирани ли са местните традиции и културната история на населеното място? /Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Да, в книги, летописи и издания
- ☐ Да, в архивни документи и фотографии
- ☐ Да, в читалищен, библиотечен или училищен архив
- ☐ Да, чрез етнографска или музейна сбирка
- ☐ Да, чрез аудио- или видеозаписи
- ☐ Да, в интернет страници или социални мрежи
- ☐ Част от информацията е документирана, но е непълна



- ☐ Информацията се предава основно устно
- ☐ Не разполагаме с документирана информация
- ☐ Друго.....

13. Кои са основните затруднения пред съхраняването и популяризирането на местните културни традиции? */Можете да изберете повече от един отговор./*

- ☐ Недостатъчно финансиране
- ☐ Амортизирана или неподходяща материална база
- ☐ Липса на отопление или подходящи условия за целогодишна дейност
- ☐ Липса на техника, оборудване, носии или реквизит
- ☐ Застаряване на участниците
- ☐ Ограничено участие на деца и младежи
- ☐ Липса на ръководители на състави и други специалисти
- ☐ Липса на доброволци
- ☐ Недостатъчна реклама и публичност
- ☐ Слаб интерес от местната общност
- ☐ Недостатъчно документиране на местните традиции
- ☐ Друго.....

14. От каква подкрепа бихте имали най-голяма нужда? */Можете да изберете повече от един отговор./*

- ☐ Обучение
- ☐ Популяризиране на дейността ни
- ☐ Финансиране
- ☐ Техника и оборудване
- ☐ Транспорт и организационна подкрепа
- ☐ Информация за възможностите по Стратегията за BOMР
- ☐ Помощ при разработване на проектна идея
- ☐ Организационна помощ за съвместни инициативи
- ☐ Друго.....



15. Посочете една конкретна идея за инициатива или проект, която би допринесла за съхраняване на местните традиции и популяризиране на територията.

.....

.....

.....

16. Кои общи инициативи за територията на МИГ Бобов дол – Дупница – Сапарева баня биха били най-полезни? /Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Единен културен календар
- ☐ Дигитална карта на традициите и читалищата
- ☐ Общ фестивал на традициите
- ☐ Гостуващи събития в различни населени места
- ☐ Кулинарни събития и представяне на местни храни
- ☐ Работилници за занаяти и умения
- ☐ Дигитален архив
- ☐ Културно-туристически маршрут
- ☐ Дейности с деца и младежи
- ☐ Обмен и съвместни изяви между самодейни състави
- ☐ Друго

17. Според Вас кои теми са подходящи за бъдеща съвместна инициатива с други местни инициативни групи от България и/или от други държави? /Можете да изберете повече от един отговор./

- ☐ Фолклор, песни и танци
- ☐ Местни празници и обичаи
- ☐ Традиционна кухня и местни продукти
- ☐ Занаяти
- ☐ Културен и селски туризъм
- ☐ Обучение и обмен на опит



- ☐ Съвместни фестивали и изложби
- ☐ Работа с деца и младежи
- ☐ Създаване на общи културни маршрути
- ☐ Друго

18. Бихте ли участвали в партньорска местна инициатива с други организации от територията на МИГ?

- ☐ Да
- ☐ По-скоро да
- ☐ Не можем да преценим
- ☐ Не

19. Бихте ли участвали в бъдеща работна среща за подготовка на културна инициатива на МИГ?

- ☐ Да
- ☐ Вероятно да
- ☐ По-скоро не
- ☐ Не

